

van het leven, beeldde hij het af met het doel het bijzondere van dit feit te noteeren. Zoo maakte hij de vele portretten, die de afbeelding zijn van de karakters in de menschenwereld om hem heen. Maar dit is een andere zijde van Rembrandts genie. Dat hij hier niet het leven kon zien in zijn groote geluksvolheid, is de aard van het leven zelf, dat zich ook in andere vormen, als smart en lijden en zoo velerlei voorkomen dat het leven kan hebben, uit. Dat hij evenwel ook het leven in zijn hoogste waarde als geluk en vreugde zoo gelijkend wist te beelden, is het waarvoor Rembrandt een optimistisch kunstenaar zou kunnen heeten, een kunstenaar van het aanvaarde leven, in wien het leven zijn voortzetting vindt, in tegenstelling met bijv. de pessimistische uitingen der 19e eeuw, in welke het leven machteloos wordt en verzwakt en in laatste consequentie de mogelijkheid van bestaan verliest en ondergaat.

Dit is de indruk, dien de leek, de niet technisch ingewijde, van Rembrandts kunst moet ontvangen. Tot den leek heeft de kunstenaar zich te wenden. Wat daar verder is, wat tot de kennis, de specialiteit van den schilder behoort, de techniek, het vermogen tot uitdrukken, dit alles kan van het publiek niet geëischt worden te kennen. Het is goed zoo het ook daarvan veel weet en kent, maar hier ligt niet het doel der kunst. De vakman kan spreken van de werkwijze van den schilder en zijn „verfbehandeling” en dit alles behoort dan ook tot zijn specialiteit. En daar ik slechts publiek ben en niet vakman, kan ik hierover niet spreken. Ik wenschte slechts een indruk te formuleeren, dien Rembrandt op mij heeft gemaakt, los van alle begripen der techniek en dat deze indruk ontstaan zal juist ook buiten alle vakkennis om, is toch het groote doel der kunst. Van de zwakkere kunst is dit juist de zwakte (en de oorzaak van verwijt aan het publiek) dat de kunstenaar op dit punt geen zuiver inzicht meer heeft in het wezen en het doel van zijn kunst.

